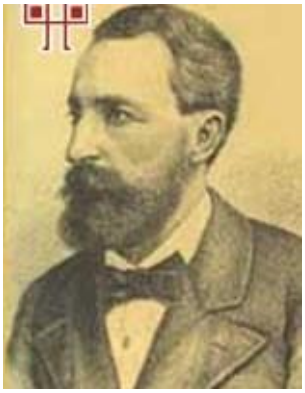

Dr.sc. Ladislav Bognar

Ivan Filipović po drugi puta među Hrvatima

Presvetli gospodin predstojnik vladinog Odjela za bogočast i nastavu.

Štovani vrsni učitelji i učiteljke koji ste mi ukazali čast da primite nagradu koja moje skromno ime nosi!

Veleštovani članovi Odbora „Nagrade Ivan Filipović“ i predstavnici svekolikog hrvatskog puka!

Čovjeku učitelju, ma kako skroman bio, nevažno biti ne može da njegovo ime, nakon stoljeća i pol, spominjete i ideje koje je širio i danas štujete. Sve to moje srce ponosom i zahvalnošću ispunja. *Hrvatsko je učiteljstvo htjelo i umjelo vazda priznati rad muževima, koji su ga vodili. Tako je i* meni još za života *predalo posvetnicu kojom je stvorilo „Filipovićevu zakladu“ za nagradu pučkim učiteljima koji pišu naprednijim duhom*, koja vidim još i danas živi.

Milo mi je gledati kako ste razvili danas pučku školu našu. Od četiri razreda koje imasmo i moje želje *da se naša pučka škola, ako ne na šest, koje po austrijskom zakonu škole imahu, barem na pet razširi,* preraslo je na osam pa i dvanaest godina. Vidim da ste naša učiteljišta u fakultete pretvorili i da hrvatske učiteljke i učitelji u narodnom duhu obrazovani i uzgojeni iz njih izlaze. To je svake hvale vrijedno jer n*ama silnog nauka treba ako hoćemo da se kulturnim narodom uz bok postavimo*. Buduće učiteljke se na istih preparandijah *obrazuju zajedno s budućimi učitelji i nitko više i ne misli žensku mladež obaška obrazovati.* Samo malo mužkih vidim među budućimi učitelji. Treba smisliti načina da imate i mužkih i ženskih učitelja jer bi to *svakako blagotvorno djelovalo u pedagogičko-didaktičkom pogledu, jer buduć da već od naravi mužko od ženskog, a žensko od muškog svoje slaboće skriva, to bi onda ta naravna sramežljivost povodom bila medjusobnomu plemenitomu revnovanju i natjecanju, a nazočnost bi čestitih i valjanih djevojaka svakako ublažavala i pitomila oporiju i suroviju ćud mužkaraca.*

Nama Hrvatom na ponos biti može da sve škole pedagoški nauk štuju i pedagoge imaju, al mislim kako slobode neimaju i da su im obje ruke centralizmom i hijerarhijom vezane. Fakultetski vam profesori nikakve pedagoške naobrazbe neimaju, a upravo vam oni pučkim školstvom ravnaju. Učitelje nedovoljno štujete pače im i plaće snizujete, a *pučko učiteljstvo ima veliku kulturnu zadaću za svoj narod, ono ima narod osposobljavati za svestrani čovječanski napredak, put krčiti i temeljem biti ukupnoj umnoj i moralnoj obrazovanosti čovječjoj, ono je stjegonoša kulture i prosvjete svoga naroda, svega čovječanstva.* Tko svoje učiteljstvo ne štuje taj granu na kojoj sjedi reže jer u rukama učitelja je to naše *smilje i bosilje*, budućnost naroda našega.

Učiteljem našim nije dostatno samo doličnu plaću dati, nego im i vriednu knjigu pribaviti, ali i časopise koji će se pedagoškim pitanjima baviti. *Prvim listopadom ove godine navršilo se* upravo 153 *godine što nam mili naš „Napredak“ širi prosvjetu među pučkim učiteljima, među uzgajateljima i prijateljima mladeži. Uz tu važnu zadaću vazda je zagovarao interes pučkog školstva, a kad je trebalo tu je u obranu uzeo pučkog učitelja.* Umjesto *da nam to miljenče naše i u buduće bude na diku i ponos* vi mu vidim financijsku pomoć ukidate i tako gasite ovaj, a i mnoge druge pedagoške oslonce našeg učiteljstva.

Veoma bi probitačno bilo, kad bi se svake godine nešto *učitelja na dulje vremena o zemaljskom trošku izašiljalo na pedagogijska putovanja, s tom obvezanošću, da nam onda svoje izkustvo putem štampe priobćuju. Mi smo u strašnom nazatku kad vidimo kako je drugdje. Nama silnog nauka treba, a taj nauk ne možemo si lakše ni brže pribaviti, nego ako idemo na izvore njihove, ako idemo k onima koji ih postvariše. To čine i drugi narodi, ugledjimo se dakle u nje, te šaljimo i mi svoje pčelice u tudje krajeve, da nam odanle med i vosak donose u naše još prazne košnice.*

Škola ima veliku kulturnu zadaću za svoj narod. Dok ona nedodje pod izključivi nadzor zemaljske vlasti, a nutarnje ravnanje joj se ne povjeri izključivo opet školskim strukovnjakom, dotle je svaka druga krparija uzaludna. Na nju nema nitko ni istorijskih prava, jer sadašnja je škola čedo nove kulture, inštitucija nove pravne države, a ne sredovječnog brespravlja. A u vašim školama križevi vise i Crkva vam se u školu miješa, pače su vam se kapelani i biskupi samoproglasili strukovnjakom za spolni uzgoj pak vam i neku seksualnu revoluciju u školah spremaju. Kao što se učiteljstvo u crkvena pitanja miješati prava ne ima tako se ni svećenstvo u školska pitanja pačati ne može.

Pri uređenju naših škola i kod sastavljanja naših školskih knjiga neka se nada svim pred očima ima ujedinjenje našega naroda rascjepkanog vjerom. Naša škola neka nam bude ujediniteljicom naroda. Njom treba da se sve ruši, štogod nam ujedinjenje narodno preći, a život je narodni nada svim. A *kod* vas *su pako* još neki dan *u jednom selu iz škole istjerali* romsku *djecu, al ne da ih stjeraju u neku drugu* romsku, *jer takove na daleko nebijaše, nego da djeca belenduju i divljaci ostanu. Zar to nije barbarstvo? Zar to nisu grdobe za sadanji viek? Dok takova šta među nama biva i bivati može neka nitko i ne sanja da će nas bolje sunce obasjati nego li nas sada obasjava! Škola dakle neka se tako uredi, da nam te grdne rane vidati može, ako nam je zbilja do napretka, ako nismo zbiljam farizeji sa svim svojim patriotizmom i slobodoumljem.*

I tim dospjesmo koncu ove besjede. Mi ju neznamo bolje završiti nego da svojim sunarodnikom podviknemo: „Samo prosvjeta vodi k slobodi! Dok nas i sljednjega to osvjedočenje ne pronikne ni ne mislimo na bolju budućnost; a ja bi se sretnim scienio, kada bi ovim malenim trudom i najmanje to osvjedočenje među vami *oživio!“*